

Tuwanuä, Poli iqu kinğanäni
1 Timoti
iquenqä äqäkqe
Yätamäkqä kuknuä
hinuiqänä iquvi

Hiknä Timoti iqu, anä-himqä Listiya, qua naqä Galesiya iutanä-qu eä, Kraisi Iqueqä yoqä-tänä ique. Kiqä känai, Israitqä iutanä iiyi. Kiqä kaniqu, Grikä iutanä ique. Poli iqu iqueni, qanä anä ikisinyä, Goti Iqueqä wäunuä imäkiyänqä itmakqe. (Wäunuiqä 16:1-3 hinuä qundnqä.) Näqnqä-tänä iqua knuä tiinjä indqänätqänä. Qänakni, Timoti iqu, quuvqä heqiyqä anä-himqä Epesisi iu pmetanquwä iquau mitnqä pmetangi, Poli iqu, tuwanuä tä iquenyqä wätnqä äqäkqe.

Nätmatqä kinğanäni, Poli iqu tuwanuä ätuätä äqäkqe, ii tiinjä. Ämaqä hnqua, qokä-apäkä iuqä quuvqä heqiyqe, qui imäkqä iunqe, Timoti iqu änguä wimasiyätnqe. Ämaqä iinjä iqua, nätmaqä qua täutanä eeqänäni, ii ängui maeqä etangi, ämaqä hänä-pmeqä naqä-qakuänänjä ämetnqä äwinyätnqä iqu, ymisanä hui pmua imäknätä, apäkä mämeqä yätnqä, knuä quvqe indqänätqänä.

Nätmatqä huizi, Poli iqu tuwanuä ätuätä äqäkqe, ii tiinjä. Ämaqä Jisasi Iqueqä yoqenqä aquvä äqänätqänuwä iqua, Goti Iqueqä yoqe haqeqä ämamäupu, Iqueqä wäunuä imäkätqätanquwiu mitnqä, suqä änguanänjä

iunqeyi. Itanğa quuvqä heqiyqä iquau mitnqä wäunui, ämaqä äki-äkitanjä iqu meniçe. Ga quuvqä heqiyqä iuqä awä imä, wäunuä imäkätñqä wäunui-pqe, ämaqä äki-äkitanjä iqu meniçe.

Nätmatqä yäpaki, Poli iqu tuwanuä ätuätä äqäkçe, ii tiñi. Timoti iqu Jisasi Kraisi Iqueqä wäunuä imäqkä-qu äpme, änguänä pmetätñçe. Ga qokä-apäkä Jisasi Iqueqä yoqenqä aquvä qänätqätanğuwä iquauñi, suqä huitañä-huitañä äkiutanñi motquetñqä, ätuätä äqäkçe.

Poli iqu, tuwanuä tqenqä kuknuä ätkqenqä

¹ Nyi Poli Jisasi Kraisi Iqu kuknuä awä tuäkiqämqä änändowatkqä iqunji. Goti Hänä Inequmuatqä Iqutä, itanğa Jisasi Kraisi neqä kñui yänänäqñqä ävanä äpmenquä Iqutä, Iquaqu änändowatkiyi. ² Timoti, si quuvqe, nyi eqiyänqä-pa eqiyänä-qae, si ñqä ymeqä naqä-qakuä-qukiyi. Nyi tuwanuä tä sinyqä ävawqatqä. Goti Hanjuwä Apiqutä, itanğa Jisasi Kraisi neqä Naqä Iqutä, Iquaqu nätmatqä änguänänñi hiñgi vqetä, qeqä-tmäkqetä, äwqä hanuä inqä pmeqetä ktapinyä.

Kuknuä qäyasäqinjä tqä iqua, mäñdi kit-tqiyqenqä

³ Nyi Masendoniyä-tänjä inğisanqä äwätmänğa ätkqä-pa, ämaqä, Goti Hanjuwä Iquenyqä näqñqä ävätqänğuwä hñqua, kuknuä qäyasäqi matqä ipñqä diñqä tutñçe, anä-himqä Epäsäsi iu qae pma. Ämaqä iqua, kuknuä naqä-qakuä Goti Hanjuwä Iquenyqä

tnätanqce ämepu matqä, qämä-qämä ipu, ämaqeunji näqñqä qäyasäqi ävätqänjuwä iquayi. ⁴ Qu quwqä kaqä-kawäkauqä yoqenqätä, aeqä kukñuinqätä, kuapänä ätätqänjuwi, Goti Hanjuwä Iqu wäunjuä imäkqeunji yätamakqä miqä, kukñuä hinginä timäuqänqce, si kukñuä yänänäqñqä tu. Goti Iqueqä wäunjui, quuvqä heqiyqä dutanä timäunä. ⁵ “Mañä tuvä” äktqe, suqä ämaqenqä äwiñqä iqu witñqä äktqä. Ämaqe, qeqä-quuvqä yäpä imñi ikikinyänñä imbu, “Goti Iqueqä hinjuä iqi quvqä maequnjqä” kñuä indqämbu, ga quuvqä naqä-qakuänänñä eqiyätanqppetani, suqä ämaqenqä äwiñqä iqu witänä. ⁶ I etanqqä-qe, ämaqä hñqua, suqä iunji tuwä äwiyäpu, hänaqä hui-mända äwäpu, kukñuä hinñinqä dinä ätätqänjuwi. ⁷ Qu Goti Hanjuwä Iqueä kukñuä-suqenqä näqñqä wipñqä wiñganqqä-qe, quwqä kukñuä ätätqänjuwiñqce, quwqä-quwänji näqñqä maeqä ipu, näqñqä eäpnä, hinñi ätätqänjuwi.

⁸ Ne näqñqce, ämaqe, Goti Hanjuwä Iqueä kukñuä-suqeta, wäunjui wängima mämiqä, qäyunä ämiquwi, kukñuä-suqe, äñguänänñiyi. ⁹⁻¹⁰ Tiinñä-pqe ne näqñqce. Kukñuä-suqä iqu, ämaqä Goti Hanjuwä Iqueä hinjuä iqi, jänänänñä äpmeñuwä iunqä maetqe. Oee. Goti Iqu kukñuä-suqe, ämaqä suqä quvqä imäkätqänjuwä iqua, quwqä suqä iinñinqä näqñqä mapñqä diñqä, imäkätä ekqe. Ämaqä qänaki miqä danä hñgisanä iqä iquaunqätä, Goti Hanjuwä Ique tuwä äwiyäpu, suqä quvqä imäkqä iquaunqätä, Goti

Hanjuwä Iqueä yoqe, haqä mämamäuqä ipu, Iquenyqä wiunqä iqä iquaunqätä, qunaqä-qunuau pizqä päsqa iquaunqätä, ämaqä huiu hiŋginä pizqä päsqa iquaunqätä, suqä qokä apäkänqä iqä iquaunqätä, suqä qokä hñqu, qokä hñqutä wiqä iquaunqätä, ämaqä huizi du quwä äkipu, hiŋgi wäunüä-wiyqäpñqä imäkqä iquaunqätä, quangä-tqä iquaunqätä, kukñuä iwäsäuqä iquauä hinuä iqisanj zä epu, quangä-tqä iquaunqätä, itanga ämaqä kukñuä naqä-qakuä Goti Hanjuwä Iquenyqä tnätanqgeunji, tuwä äwiyäpu suqä huizi imäkqä iquaunqätänji. ¹¹ Kukñuä naqä-qakuänänjä iinji, ii kukñuä äñguä we-hunqä-tänjä Goti Hanjuwä Iqu nyinyqä quuvqä eqiyätä, awä tqämqä ändapqä-panjä asä iinji. Kukñuä äñguä we-hunqä-tänjä iqu, “Goti Hanjuwä Iqu, yänänäqñqä naqänänjä-tänjä eä, äñguänänjä pmeqänqä Iquvqä” anatätqäüä.

Krais iqu, suqä quvqä imäkqä iquau, hänä iqumuatätñqä, äpkqenqä

¹² Neqä Naqä Krais Jisasi Iqu nyinqe, “Nyaqä wäunui, iqu imäkänqiyä” knuä äme, nyi yänänäqñqä ändapätä, ändenjkenqä nyi yeeqä itmä, “äñguiqä” ätquä. ¹³ Kinganäñji, nyi Iquenyqä kukñuä quvqä ätätmä, ämaqä Iquenyqä quuvqä heqiyqanquwä iunji, quvqä itquetmä, ptqä äqäyäpäsätmä iminqe. Nyi suqä iinji, Iquenyqä quuvqä maeqiyqä imä, qämä-qämä itmä, ii imäkätqätanqä-qae, Iqu qeqä naqänänjä änuämäkkqe. ¹⁴ Iqu qeqä e änuämäkätä, nätmätqä äñguänänji

aanä kuapänä qäpu maeqä yätqä hinginä ändapätä inyimäkqanji, nyi Iquenyqä quuvqä eqiyätmä, ämaqenqä nqä qeqä-quuvqä yäpä tämda änyinätqäüä. ¹⁵ Kuknuä, “Krais Jisasi Iqu, ämaqä suqä quvqä imäkqä iquau, hänä iqumuatätñqä, qua täuñqä äpqäqeqä” ätnänqä iqu, aanä naqä-qakuänänä ätnä. Ämaqä eeqänänji, qu kuknuä ique ämepu, quuvqä eqiyqäpñqe. Ämaqä suqä quvqä imäkqä huizi iunji, nyaqä suqä quvqe ämäwqätäutä, hñuiqä ätimäüä. ¹⁶ Nyi iñjunä qäyä etanqqä-qe, Iqu nyinyqä qeqä änuämäkkqe, tiñänqeyi. Ämaqe, qu Jisasi Krais Iquenyqe, “Iqu ämaqä suqä quvqä imäkqanquwä iunji, qeqä imänqeuta kima maqänä mäwqeqä” näqñqä nyita mapñqenqeyi. Ämaqä qänaknda epqä iqua, qu nyita Ique äqunäpu, Iquenyqä quuvqä eqiyäpu, hänä hea ique-ique pmeqä mapnuwänqenqä. ¹⁷ Iqu Ämiqä Naqä hea ique-ique Pmeqä-qu eä, Mäpäkonqä-qu eä, ämaqä-pqe Iqueni, hñuä mäqunqe, Iqu Goti Hanjuwä Iqunä etanji, yoqä naqe, hea ique-ique Iqueqänä äwi. Iñji aanä naqä-qakuänänji.

¹⁸⁻¹⁹ Nqä ymeqä Timoti iquki, nyi kuknuä tä äktapqä tä, ämaqä hñuä-tqe* si hñuä äktkuwiñqä kñuä ämetmä, äktqä. Si iquauä kukñui, jävqä enqä-pa a yänänäqñqä äqätñä, Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyätñä, suqenqä iwäsäutñä, “Nyi Goti Hanjuwä Iqueä hñuä iqñji,

* **1:18-19** 1 Timoti 4:14 iu-pqenji, Poli iqu Timoti iquenyqä hñuä-tqenqä äqäkqe. Iqu kuknuä hñuä-tqe asä iquenyqä täqi äqäkqäti, huitani äqäkqäti?

suqä quvqä hui maeqä äyitanä” kñuä ämetnä, äñguinqä mäkä yänänäqñqä iqätñqe. Ämaqä hui quwqä suqä quvqenqä näqñqä ämapiyä-qe, äwiñqä quwqä dunä imäkäpu, quuvqä heqiyqe, qui imäkmbu äpmeñä. ²⁰ I äpmeñuwä iutanä hñquaquvi, Himeneasi iqutä, Aleksandä iqutäyi. Iquaqu, Goti Hanjuwä Iquenyqä kukñuä quvqä hui inä matqä danä inyiyänqä näqñqä mayñqe, nyi iquaquñi, Setänä Goti Hanjuwä Iqutä mäkä-hunqä iqueä hipa iqi äwikqe.

2

Goti Iqu, eeqänänjuau yätamakqä vätñqä, tääqä tqenqä

¹ Iñä etañgi, nyi manä yänänäqñqe, huizi-huizi i etañqqä-qe, “Ämaqä quuvqä heqiyqe, ämaqä eeqänänä iunqä kñuä indqänäpu, Goti Hanjuwä Iquenyqä tääqä ätuäpu, Iqu iquau yätamakqä vätñqänä yatñqä äväpu, ‘änguiqä’ ätuäpu ipñqä” ätqä. ² Qu tääqä e ätäpiyänğanj, ämaqä anä-himqä ämiqä iquaunqätä, ämaqä naqä yoqä-tänä iquaunqätä, tññqe. Tiññqä, ne suqä jänänänä Goti Hanjuwä Iqu äwinyänqä dinä imäkätanä, hanä-iqä hui maeqä hñgi pmetatunqe. ³ Suqä tääqä tqä iñi, Goti Hänä inequmuatqä Iqueä hinuä iqñi, äñguänänä etañgi, Iqu iññqe yeeqä eä. ⁴ Iqu ämaqä eeqänänä hänä iqumuatquätñqenqätä, qu kukñuä naqä-qakuñqä näqñqä meqäpñqenqätä, äwinyä. ⁵ Goti Hanjuwä Iqunä äyuwä. Ga Iquenyqätä, nenyqätä, awä iqi ätqäuä yätamakqä itñqe,

Hŋqunānji. Iqu, Kraisi Jisasi Iquvi. ⁶ Iqu, ne āmaqā eeqānānjā aŋgumā mbqā ānāyāmetā guā mānaqāyquātŋqe, zā miqā danā, Iqueqā-kiuā āwimākkqe. I etaŋgi, Goti Hanjuwā Iqu, āmaqā eeqānānjā aŋgumā mbqā imetŋqā āwinyāŋqe, suqā iqu ātnānjāqi ātiŋi, “hea iŋgaŋqeqā” ātkqā du, qāŋga āmaekqe. ⁷ Iiŋqā Iqu, nyi Iqueā kukŋuā awā ātātmā, Iqueqā wāuŋuā imākqunā himqā, ātenjikqe. (Quaŋgā matqā, naqā-qakuānānjā ātqā.) Itaŋga nyi, āmaqā Israitqā qāyā etaŋgi huizi iquauŋi, quuvqā heqiyqenqātā, kukŋuā naqā-qakuānāŋiŋqātā, nāqŋqā-vqāŋqā ātenjikqe.

⁸ Iiŋā etaŋgi, nyi Poli iqunā, āmaqā quuvqā heqiyqe, aŋā āpmakāwāŋuwā-pa, Goti Hanjuwā Iquenyqā tāāqā tŋŋqā aquvā āqānāpiyāŋgani, qokā iqua, Goti Hanjuwā Iquenyqā tāāqe, Iqueā hiŋuā iqini jānānānjā epu, hipa kiyā mamātqe haqe epu, itaŋga āwqā quvqā imbu, maŋā qāyātŋqā maeqā epu tŋŋqā, ānyinŋi.

⁹ Itaŋga nyi apākā iuaunqā-pqe, quwqā qākā meenqā, kŋuā yasāmā āmepu, qākāmā imākŋqā-pa imākmbŋqā ānyinŋi. Dā huitaŋā imākŋāpu, gquā yatqā golqā, qeqātqā isua āmepu, qākāmā mbqā naqā iqe āmepu, qeqātqe, itā mimākŋqā danā ipŋqe. ¹⁰ Ināqe, “Ne apākā, Goti Hanjuwā Iquenyqā qānaknā iqāneyqā” tŋŋqe, qu qeqātqe, quwqā wāuŋuā huitaŋā-huitaŋā āŋguānānjā imākāpiyā duta imākmbŋqe. ¹¹ Goti Hanjuwā Iqueā kukŋuiŋqā nāqŋqā meqāŋgani, apākā iua, quwqā-quwā ākittqānāpu, maŋā matqā danā, qātenā āwiyāpu, nāqŋqenā meqāŋqe. ¹² Nyi apākā

hui, qokiquau äkittqiyetä, Goti Hanjuwä Iqueä kukñui ätätä motqueqänqe, qnqanjä äyqä. Ii kiqä qanyä pmeqänqe. ¹³ Tiinjä äyuwä. Goti Hanjuwä Iqu, Ipä ganä imäkkqä maetqe, Atamä ique ganä imäkkqä eä. ¹⁴ Ga kukñuä quangä dunji, quuvqe, Atamä iqu maeqiyqä danä, Ipä ii eqiyätä, suqä quvqä ii äyä imäkkqe. ¹⁵ Inäqe, iua knuä yasämä ämepu, Jisasi Iquenyqä quuvqä eqiyäpu, ämaqänqä quwqä qeqä-quuvqä yäpä imda winyätä, suqä Goti Hanjuwä Iqu äwinyänqä dinä imitpqä sätäti, Goti Hanjuwä Iqu, ymeqä nyquä duta hänjä iqumuatäniqe.

3

Quuvqä heqiyqä iquau, miqä iqueqä suqenqä

¹ Kukñuä tiinjä tä aanjä naqä-qakuänäni. Ämaqä tqu-tqu, ämaqä Goti Hanjuwä Iquenyqä quuvqä eqiyätqänjuwä iquau mitnqä itnqä iqu, iqu wäunjuä änguänäni metnqä winqangi itqäuä. ²⁻³ Iinjä etanji, quuvqä eqiyätqänjuwä iquau miqä iqu, ämaqä iinjuqä hinjuä iqinji, suqä quvqä mimäkkqä-qu eä, apäkä hnqunänjiyqä qokä-qu eä, suqä quvqä huitanä-huitanji mitqäqä knuä yasämä ämetä, quamä änguänä pmeqä-qu eä, ämaqä iqueqä anju timäucanjuwä iunji, änguänä miqä-qu eä, Goti Hanjuwä Iqueä kukñuinqä näqñqä änguänänjä vqä-qu eä, wainqä-eqä yänänäqñqe kuapanä manqä-qu eä, himä qui maqänä imäkatä manjä yänänäqñqä ätätä mäkanqä maqänä miqä danä, qae hanjuä pmeqä-qu eä, knui mbqä dunqänä

mämeqä-qu eä, hiätätņqe. ⁴ Iqueqä ymeqä-apäki äņguänänjä ämitä, iqueqä ymeqe, iqu kukņuä tquanņqä duņi qätä äwiyäpu, qänaknä iqäpņqä imäkqä-qu hiätätņqe. ⁵ Iqueqä ymeqä-apäkä duņi, änä mämiqä-qu eņqe, iqu ämaqä quuvqä heqiyqä duņi, äņguä äänä miniqi? ⁶ Ämaqä quuvqä heqiyqä duņi, ämaqä quuvqe täņga änyä qe eqiyätqä iqu, mämiqä yätņqe. Ii, iqu yäņi-yäņinyä itä quņi äkittqiyätä, haņä-iqä Setänä, Goti Hanjuwä Iqutä mäkä-huņqä iqu, ämakqe, meqäņqeyi. ⁷ Iiņäqu eä, ämaqä quuvqä maeqiyqä iquauä hiņuä iqini, suqä äņguänänjä iqä-qunä hiätänä. Iqu iinjä miqä iqäqe, “Quvqä-queqä” tqanņpi, iqu Setänä iqueä guä du äuenä.

Quuvqä heqiyqeuä awä iqi, wäuņuä miqä iqueqä suqenqä

⁸ Suqä asä iini, ämaqä huizi, ämaqä quuvqä heqiyqä iquauä awä iqi, wäuņuä huitanä-huitanä ämipiyä iqua, kņui wäuņuä ipiyä iuņqänä yasämä ämepu, kukņuä quanņi matqä-qua epu, wainqä-eqä yänänäqņqe kuapanä maņqä-qua epu, womba miqä kņui mbqä duņqänä mämeqä-qua hiätņqe. ⁹ E ipiyä iqua, “Ne Goti Hanjuwä Iqueä hiņuä iqini, womba maeqä äņguänänjä äpmeņunä-qe” näqņqä epu, Iqueqä kukņuä naqä-qakuänänji, Kiqä-kiuä ne quuvqä heqiyatunquä ämänätquakqä iuņi, a yänänäqņqä äqätpu pmeqä-qua hiätņqe. ¹⁰ I pmapņqänä, wäuņuä hņque ganä yamwiqä wipņqe. Iqua qäyunä imäkquwi, wäuņuä miqäņqä iņga pmuateņqe.

¹¹ Suqä asä iinji, iquauqä apäkä iua-pqe, wäunjuä imäkäpiyä iunji, knui yasämä ämepu imäkqäpnqe. Qu ämaqä huizi dunqä, kuknuä quvqä matqä ipu, suqä huitañä-huitañä mimäkqä danä, quamä änguänä pmetpnqe. Ämaqe, iquauqä kuknuitä, wäunuitä, eeqänäñi jänänänjä äyä etanji äqumbiyi, quuvqä wipänä.

¹² Iinjä etanji, ämaqä quuvqä heqiyqeuä awä iqi, wäunjuä miqä-qu enqe, iqu apäkä kiqä-kiuänänjiyqä qokä-qu eä, iqueqä ymeqä-apäki, änguänä miqä-qu hiätätñqe. ¹³ Wäunjuä iunji änguänänjä ipiyä iqua, haqä nändi-nändi iqa äwäpu, yoqä-tañä equwi, ämaqe, iqua Jisasi Kraisi Iquenyqä quuvqä naqä-qakuänänjä äyä eqiyäpu pmetanjä qumbunä.

Goti Iqueqä kuknuä qakui, aanjä naqänänji

¹⁴ Nyi sinyqä, “Ique hinjä mäqunmqä maqänä umqeqä” knuä indqänätmä-qe, kuknui tuwanjuä iu inä äqiyqä. ¹⁵ Nätmatqä hui ingisäqumuatqanji, nyi mapqä iqäqe, si tuwanjuä täunä a ätäutnä, suqä ne Iqueqä ymeqä iqune, qänaknä iquatuñquenqä näqñqä hiqätñä. Ne iinji, Goti Hea ique-ique Pmeqä Iqu, aquvä ämänaqiyätñqä iqune äyä äpmeñu. Zä-hawätä, queatä, anjä yänänäqñqä mätnätätñqä imäkquwä-panjä iinjä enju. Ne Goti Hanjuwä Iqu aquvä ämänaqiyqä-panjä eanä, kuknuä naqä-qakuänänjä iunji, yänänäqñqä imäkätqänju. ¹⁶ Ne eeqänäñi, näqñqä tiinjä äyä etqänju. Kuknuä qakuä, Goti Hanjuwä Iqueqä suqenqä ätäñqe, ii nätmatqä aanjä naqänänjä eä, iunji

Goti Hanjuwä Iqu, Kiqä-kiuä ae ämänätquakqe, tiinji.

Iqu ämaqeä hiñuä iqini, Ämaqä-qu eätä ätnänäqi ae ätimäukqe. Dñä Äñguä Iqu imäkqanji, Iqueä suqä jänänäñi eeqäpnä ätnänäqi ätimäukqe. Ynaunjqä iqua-pqe, Ique hiñuä inä äqunquwi. Iquenyqe, kukñui imimä äma äwäpu, ämaqä Israitqä qäyä etanji huiziu, awä tquanquwännga, qu qätä äwiyäpu, Iquenyqä quuvqä ae eqäkuwi. Goti Hanjuwä Iqu, Iqueni, yoqä naqä ävätä, qäukuä yäninyqä ätuma ekqe.

4

Qokä-apäkä mämanqenqätä, ymisanjä hui manqenqätä

¹ Dñä Äñguä Iqu ätnänäqini tiinjä ätätqäuä. “Qänakndanji ämaqä hui, dñä quvqä, kukñuä quanqä-tqä iquauä manji qänaknä ipu, suqä quuvqä heqiyqä iqueni, ävquatämäpnuwiqä.”

² Ämaqä iinjä iqua, quwqä suqä quvqä imäkmipqenqä kñuä indqänäpu, womba mämeqä danä, dñä quvqä iquauqä kukñuä ämepu, qokä-apäkä huizi dñi, kukñuä quanqä tquäpnä. ³ Iqua ämaqeñi, “He qokä apäkä mämanqä pambiyä” ätuäpu, itanğa, “Ymisanjä hnjuañi, he manqä pambiyä” tupnä. Inäqe ymisanjä iñi, Goti Hanjuwä Iqu imäkkqe, ämaqä quuvqä eqiyäpu, kukñuä naqä-qakuinqä näqñqä epiyä iqua, “änquiqä” ätäpu, ämepu gñqenqä imäkkqe. ⁴ Nätmatqä eeqänänjä

Goti Hanjuwä Iqu imäkkqe, quvqä maetqe,

änguänänjä äyuwä. Inäqce ne ‘tä quvqeqä’ ätätanä, sunqä bi tnämatunqce? Ne ‘änguiqä’ ätätanä, ämetanä, guatunqce. ⁵ Ii tiinji. Goti Hanjuwä Iqu kuknuä ätqetatä, ne Iquenyqä tääqä ätquetatä, Iqueä hinuä iqini änguänänjä heätqce.

Kraisi Iqueqä wäunüä qäyunä imäkqenqä

⁶ Si nyi suqä tä ätqa äpqäqä tä, tqä tta-tunqukuau, tnanyi-tnapqau ämotquetnä, itanga kuknuä änguänänjä ne quuvqä eqiyätunquä itä, näqñqä änguänänjä tqä-täüä ämetnä, qänaknä äwätqänjä itä, iquaquisani, si yänänäqñqä meqanğnä. Si iinjä imäkätqäni, Kraisi Jisasi Iqueä wäunui änguänänjä imäkqä-quki hisnä. ⁷ Inäqce ämaqä huizi, aeqä kuknuä iunji, yätamäkqä miqä, hea iqänqä tätqätanğuwä-pa, si iinji mimäkqä pa itnä, Goti Hanjuwä Iqueqä suqä änguänänjä iunji, näqñqä yasämä meqätqce. ⁸ Ämaqä hñqu, iqueqä huiwä yänänäqñqä metñqenqä hea ique-ique wäunüä huitanjä-huitanjä imitätqce, iqueqä quamä pmeqeunji, yätamäkqä wänqäpu vänä. Inäqce iqu Goti Hanjuwä Iqueqä suqä iunä imäkqanğutqce, Goti Hanjuwä Iqu yätamäkqä aanjä kuapanä vänä. Iutanji iqu tänğatä, qänakndatä-pqe, äwa miqä hea ique-ique mequäniqce. ⁹ Kuknuä iinji aanjä naqä-qakuänänji. Inji ämaqä eeqänänji, qu kuknuä iqueni ämepu quuvqä heqiyqäpnqce. ¹⁰ Goti Hänjä hea ique-ique Pmeqä Iqu, Iqu ämaqä eeqänänjä Hänjä Iqumuatqä-que, itanği ämaqä, Iquenyñqä quuvqä naqä-qakuä

eqiyäpu äpmenuwä iunji, Iqu anğumä änyä-hänjä iwimäkätqäuä. Iinğä ne neqä kjuä iqä yänänäqñqe, Ique ävanä hinuä äqänanä äpmenä duñi, ne nätmatqä äñguänänjä ii meniuenqe, wäunuä dnjä huqä äyä itqäñu.

¹¹ Mañä ätuätinä, kukjuä tä ätqäqä täuñi, motqueqanğnä. ¹² Ämaqä hui, si ymeqänänjä-quki äkqänäpu, mäñdi makikittqiyqä pa ipñqe. Qu iinjä mimäkqä ipñqä diñqe, si ämaqä-quki eänä, ämaqä quuvqä eqiyätqäñuwä iquaunji, tqä kukjuä tqä, quamä pmeqä, suqä ämaqeñqä äwiñqä, quuvqä heqiyqä, itanğa suqä jänänjinä imäkqä-quki eänji, qu saqä suqä iunji, hinuä äqunäpu, saqä mañi qänaknä ipu, näqñqä meqänqe. ¹³ Nyi äpmqänğanğä, si Goti Hanjuwä Iqueä kukjuä a ätäutnä, ämaqeunji näqñqä ävätnä, kukjuä naqä-qakuä iunji, kiqä qakuinğä motqueqanğnä. ¹⁴ Iinjä-qae ämaqä quuvqä eqiyätqäñuwä miqä iqua, si hipa haqä iqä kiyqanğuwänğa, Dñä Äñguä Iqu nätmatqä äñguänänjä iunğä si hinuä ktqanğa* äktapkqä iunji, mäñvquatämäuqä pa, a yänänäqñqä qätätanğnä. ¹⁵ Tqä kjuä indqänğä imñi, nätmatqä hui-huiunğä mindqänğä, kñui wäunuä eeqänänjä nyi ätqäqä iunğänä ämetnä, äñguänänjä miqätñqe. Itanğa ämaqe, qu saqä suqä qäsä, wäunuä qäsä, äñguänänjä äyä itqätanğnä kqänğpñqe. ¹⁶ Tqä suqetä, ä kukjuä äñguänänjä ne quuvqä eqiyätunquiu qänaknä iqetä, iquaqu, qui imäkñqänğä wa äunänğa, äñguänänjä miqanğnä. Si suqä iinjä

* **4:14** 1 Timoti 1:18

imäkätqäni, tqä-täuätä, ämaqä saqä kuknuä qätä äkimipqetä, qui mimäkñqä danä, quamä äñguänänjä pmapnuwi.

5

Quuvqä heqiyqä iquau, tqä sämaqä enqä-pa iwitqueqenqä

¹ Ämaqä naqä iqua, suqä qämä-qämä iqe imäkquwi, mañä yänänäqñqe, jävqä enqä-pa mäpuäsqa pa, kuknuä qeiqi, tqä tñique ätuätqänjä-pa, tquätñqe. Suqä asä iñji, hikñä iquaunjä-pqe, tqä tta-tungukuau ätuätqänjä-pa tquätñqe. ² Suqä asä iñji, apäkä naqä iuaunjä-pqe, tqä tnäu ätuätqänjä-pa tquätñqe. Itanğa apäkä hitqä iuaunjä-pqe, Goti Hanjuwä Iqueqä hiñuä iqini, suqä quvqä hui miwitqueqä, jänänänjuki eänä, tqä tnanyi-tnapqau ätuätqänjä-pa tquätñqe.

Apäkä yawiqä iuaunji, äänä miñqä?

³ Apäkä yawiqä hui, yänä aanä kiqä-kiuänä äpmeñqe, si suqä äñguänänjä dinä motqueqätñqe. ⁴ Inäqe apäkä iñji hui, ymeqä kiqä-tänjä eä, itanğa kaqä-kawäkätänjä inä enqe, qu Goti Hanjuwä Iqueqä hiñuä iqini, äñguänänjä heätñqä etanğutqe, quwqä keisä, känäutä, äñguänänjä ämipu pmetpñqe. Qu suqä iqueni a äqätänjuwi, ga kunaqä-kunuñua qu naqä imämbñqä, wäunjuä dñä huqä ipu, yätamäkqä äwimitpçenqä kimani, iuau yätamäkqä äväpu, äñguänä miqänqe. Suqä iñinqe, Goti Hanjuwä Iqu aanjä kuapänä äwinyä. ⁵ Apäkä yawiqä hui,

yänä aanä kiquä-kiuanä äpmeŋqe, iyyqä kjuä iqä yänänäqŋqe, Goti Hanjuwä Ique ävā äpme, Iqueqä yätamäkqenqä tääqä hiunji heatqeu tquätŋqänänji. ⁶ Inäqe apäkä yawiqä hui, kŋui iyyqä huiwä duŋqänä indqänä äpmeŋqe, ii tiinji. Ii häŋä äpmeqä-qe, pizqä ae äpäkombqä enqä-panä iinä äpme. ⁷ Itanŋi ämaqä quuvqä heqiyqä iunji, kukjuä nyi tä ätqa äpqäqä ii vqätŋqe. Ämaqä huizi, “Ämaqä ii, suqä quvqä imäkqä äpmeäüä-qe” matqä pa ipŋqä diŋqä. ⁸ Itanŋa ämaqä hŋqu, iqueqä hiveymeqä itä, iqueqä kuvämaqä huizi itä, iunji mämiqä itŋqä iqu, iqueqä quuvqä heqiyqe, qui imäknätä, ämaqä aanä ququvqä-qu eänä. Inäqe ämaqä quuvqä maeqiyqä ipiyä iqua, qu suqä iinji, mimäkqä danä ipnä.

⁹⁻¹⁰ Apäkä yawiqä iuauqä yoqä äqänänqä iunji, si apäkä huiyqä yoqe, hingnä maqiyeqä pa isŋqe. Iyyqä quväukui 60 eä, qokä kiuänänŋue muanŋi eä, ämaeqqä hiunjuä iqinji suqä quvqä mimäkqä, quamä äŋguänänä tiinju pmeqi hiätŋqe. Iyyqä ymeqeunji, suqä ävätä ymisänä tä äqiyätä, äŋguänänä miqi eä, ämaqä kinäqätanji äŋguänä itqueqi eä, mändi äkittqänätä ämaqä quuvqä heqiyqä iuqä yuki asŋä wuqiyqi eä, ämaqä hanä-iqä ämepu pmetanŋuwä iunji yätamäkqä vqi eä, itanŋa wäunjuä huitanjä-huitanjä eeqänänä iunji, äŋguänänä ämitä imäkqi enqe, si iyyqä yoqe, pipa du qiyesŋqe.

¹¹⁻¹² Iinä etanŋi, si apäkä apähueqä yaw-iqä huiyqä yoqe, maqiyeqä pa isŋqe. Ii ti-inji. Ii, “Nyi qokä anŋumä muanmä” kjuä

vqanqani, Kraisi Iqueni tuwä äwiyätä, itanqa, “Nyi qokä anqumä mämuanqä ymniqeqä” ätätä, kuknuä guä ämäseqä iunji, qui imäkätqe, kuknuä meniqe. ¹³ Suqä ii ipiyä dutani, tiinjä iqäpnuwi. Anjä huii wäka huii wäka ipu, enyqä imäkngpnuwi. Qu suqä tiinjä-pqä inä imäkqäpnä. Suqä ämaqä huizi di imäkqanquwä iunji, qu-pqe eeqänä näqngqä mapngqä äwinyätä, kuknuä ätqä di matqä ipu, kuknuä quvqä iqunä ätäkipu, ämaqä huiunqä tuwängi kuknuä täkiqäpnuwi. ¹⁴ Iinjinqe, nyi tiinjä ätqä. “Apäkä apähueqä yawiqä iua, qu qokä anqumä ämuanäpu, ymeqä-tänjä epu, itanqa anjä yuowi ämipu pmetpngqä” ätqä. Iinjä itqänjuwi, ämaqä wiunqä iqä hngqu, “Qu suqä quvqä imäkätqänäuä” ätätä, kuknuä quvqe matqä yänä. ¹⁵ Apäkä iuautani, hiua suqä anqäuä dunji tuwä äwiyäpu, Setänä, Goti Hanjuwä Iqutä mäkä-hunqä ique, qänaknä ävätqätanquwä duta, ätqä.

¹⁶ Itanqi apäkä Jisasi Iquenyqä quuvqä heqiyqä hui, apäkä yawiqä hiua iyyqä käyämaqä eänjuwi, ii iuaunji anqüänä miqüätngqe. Ii iinjä imäkqe, ämaqä quuvqä heqiyqä iqua-pqe, qu apäkä yawiqä eeqänänjä iuautani, hanjä-iqä mämeqä ipu, apäkä yawiqä yänjä aanjä kiqä-küänä äwinjuwä iuaunä anqäuä miqäpnä.

Kuknuä quuvqä heqiyqeu miqä iquaunqä

¹⁷ Ämaqä quuvqä heqiyqeu miqä iqua, quwqä wäunjuä anqüänä imäkqanqppqe, he iquauqä yoqe haqä ämaipu, yätamäkkä vqäpngqe. Iquautani, Goti Hanjuwä Iqueä kuknui awä ätäpu,

näqñqä ävätqänuwä iquauñi, he mbqe, iquau ganä vqäpñqe. ¹⁸ Inji Goti Hanjuwä Iqueä tuwanuä iunji, tiinjä ätnä.

*“Bulumäka hñqu, kuä-witqä häukui, pa haqeqäñi huätä päwätñqänä qonjqä-aunjqä itñqe, si hiñguä maeqä pa, uwqä hui qäyä manätñqänä hiñuinä qunyä.”**

Itanğa “Ämaqä wäunjuä itñqä iqu, iqu iqueqä mbqe ämenä.”†

¹⁹ Iinjä etanği ämaqä hñqu, “Ämaqä quuvqä heqiyqeu miqä tqu, suqä quvqä imäkqiyä” ätqäqe, he iqueä kukñui qätä mäwiyqä pam-biyä. Ämaqä hñquaqu, ä hñquaqu-hñquenäqua, kukñui asiqunä ätquwi, he qätä iunä wiyqäpnä. ²⁰ Inäqe hñqua, suqä quvqä yqänä imäkqa äwätqänuwä, ämaqä eeqänänjä iuqä hiñjuä iqi, ätuma äwätnä, “He suqä quvqänänjä tä suñqä imäkqa äwätqänjuä?” ätuätnä, äkasuwä tquätnä. Ii, ämaqä miqä huizi iquapqe, qu suqä quvqä asä iquenyqä uwqenqä, zä winyätñqä diñqeyi.

²¹ Nyi si manjä äktqäqe, Goti Hanjuwä Iqueä, Kraisi Jisasi Iqueä, itanğa ynaunjqä atäunjuä ae ätekqä iquauä hiñjuä iqini, “Suqä ämaqä huiunqänä äwiñqä, ä huiunqä mäwiñqä iqu, huätä ävquatämäutnä, suqä nyi tä ätqa äpqä iunji, a yänänäqñqä qätätanğinyä” äktqä.

²² Si ämaqeu miqä änyä-hänä hñquenyqä qävqä itnänğanji, ämaqä hñqueni, “Ämaqä tqu, iqu Goti Hanjuwä Iqueqä ämaqä quuvqä

* **5:18** Kukñuä-suqä 25:4 † **5:18** Kukñuä-suqä 24:15; Lukä 10:7

eqiyätqänuwä iquau mitŋqeqä” ätätnä, hipa haqeqä maqänä mäwiyqä pa, mä iqueä suqä quvqe, si-mända meqänqä. Si suqä quvqä eeqänänä iuŋqe, wa äunänğa pmetanğnä.

²³ Täñä-yaqä huitanä-huitanä, tqä äwqä yäpä imä äkimetŋqenqe, eqenä maŋqä iqanğnä. Aanä eqä duŋi, wainqä-eqä yänänäqŋqe, wänqäpu qäsä naqä-huinyä imäkätinä, anğtŋqe.

²⁴ Ämaqä hŋquauqä suqä quvqe, ämaqä jänä imäkkä iqueqä hiŋuä iqi matimäuqänğa, he näqŋqä maqänä hipnä. Inäqe hŋquau, zä imäkmipqe, qänakŋi ätnänäqi timäunqiyä. ²⁵ Ii enqä-panä iinji, suqä anğuanänä iquenji, hui ätnänäqi inä äwi. Inäqe, zä äwämitätqe, qänakŋi ätnänäqi timäunqiyä.

6

Kukŋuä wäunüä-wiyqä hiŋginqä iquaunqä

¹ Ämaqä quuvqä heqiyqä, ämiqä hŋquauä wäunüä-wiyqä hiŋginqä äpmeŋuwä eeqänänä iqua, qu kŋuä anğuanä ämepu, ämiqä iinä iquauä yoqe haqä ämamäupu, iquauä yäpä iqi iqäpŋqe. Iqua iinä imäkkanğuwänğa, ämaqä huizi iqua, Goti Hanjuwä Iqueä yoqetä, kukŋuä ne awä ätätuŋquä itänji, qu qui mimäkkä-pa ipu, mändi makittqiyqä danä ipŋqe. ² Inäqe wäunüä-wiyqä hiŋginqä hŋqueqä ämiqä iqu-pqe, quuvqä heqiyqä-qu enqe, wäunüä-wiyqä iqu, “Ämaqä tqu, ŋqä tasi-guequvqae, nyi iquenji hŋgisänä itqueqämqeqä” kŋuä iinji mämeqä pa iquätŋqe. Oee. Iqu, “Ämaqä nyi wäunüä äwiyätŋqä tqu, quuvqä heqiyqä-qu äyä

mändanä, nyi iquenyqä kiinjä änyinänä” kjuä iinjä indqänänqce, iqueqä wäunui, huizi iquauä wäunüä-pqce ämäwqätäunä.

Nätmatqä Goti Iqu nätapqanqceqä, yeeqä iqenqä

Nyi si kukjuä eeqänänä tä äktqäqä iunji, qu iu qänaknä iqäpnqänä awä ätuätinä, manjä tqanqnä.

³⁻⁵ Kukjuä nyi tä etqäqce, ii neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqueä kukjuä naqä-qakuänänjä ii enqä-panä eä, quami, suqä Goti Hanjuwä Iqu äwinyänqä iunä pmepnqä etqä. Ämaqä hñqua kukjuä iinjä mäwiñganji, hui-mända ävätqänjuwä iqua, “Ne ämaqä naqä eänunä” tpnä. Inäqce, qu maqnqä yasämä epiyä-qe, hiñgi tpnä. Ämaqä iinji, qu nätmatqä wänqä isuaunqce, nätmatqä naqänänänä imäkäpu, yoqä hiñgänqä isuaunqce, kukjuä mäkä äqäyänqpnä. Ii tqanquwä iunji, qätä äwiyäpiyä iqua, qu hiñuä aowä äqunäpu, mäkänqä ipu, ämaqä huiunqä kukjuä quvqä ätäpu, kjuä quvqenä indqänäpu, äkasuwinä tñgmangpnä. Ämaqä iinji, qu kukjuä naqä-qakuinqä maqnqä epu, qämä-qämä ipiyä dutanji, “Goti Hanjuwä Iqueä suqä quamä anqänänänjä pmeqä iutanji, ne nätmatqä kuapä-tänjä eanqunä” kjuä indqänätqänjä.

⁶ Inäqce ne quami, suqä Goti Hanjuwä Iqu äwinyänqä iunä äpmenä, nätmatqä Iqu nätapqanqceqä, yeeqä iinjä itanä äpmenqce, ii ne nätmatqä-tänjä äpmenju. ⁷ Ne näqnqä äyuä. Nipaqä änanyuäpiyänqanji, nätmatqä

qäsä equmuäkñqä mänanyquä pa ikuwi, oee. Aanqä huiwinänyqä änamikuwi. I etançi äpäkonätaqä-pqänğanı, nätmatqä maeqä, aanqä wanıque. ⁸ İnäqe ne ymisanjä qäkämä-tänjä eänque, ii qeyi. ⁹ Ämaqä mbqä kuapänänjä-tänjä epñqänä äwinyätñqä iqua, yamwiqä äwimeqäqe, qu kñui, suqä quvqä imäkärñqä dunqänä indqambu äpmeñuwi, qui imäkmbnä. Tiinjä eä. Täñänqä guä äquvepqe äueqäqä-pa, ii äuenä. ¹⁰ Suqä quvqä eeqänänjä iuqä qakui, ii mbqenqänä äwiñqä iquvi. Ämaqä kñuä mbqä dunqänä ämeñuwä hñqua, quwqä quuvqä heqiyqe ävquatämäupu, huäqä-hunqä iqu iquauqä äwqä yäpä imñi, zi enqä-pa äuqançi kñuä äqäyätqänjä.

Anjä häñä hea ique-ique pmeqeu matñqenqä, yänjä qñganñä

¹¹ İnäqe si Goti Hanjuwä Iqueqä ämaqä-quki eänji, suqä qu imäkätqänjuwä iunji, tuwä äwiyätinä, äwimasitñqe. Äwimasiyätinä, ämaqä aanjä jänänänjä-quki äpmanä, suqä Goti Hanjuwä Iqu äwinyänqä dunä imäkätinä, quuvqä naqä-qakuä eqiyätinä, suqä ämaqeunqä äwiñqä iqu a äqätinä, yänänäqñqä ätqäunä, hanjä-iqä eeqänänji ämetnä, itanğa suqä ämaqeu qeiqinyä wimäkqä iqu ämanänğa iqätñqe. ¹² Si Kraisi Iquenyqä quuvqä naqä-qakuänänjä eqiyänji, ii ävquatämäütñqänä yamwiqä huitanjä-huitanjä isua kimenä. I kimeqä diñqe äwimasiyätinä, quuvqä yänänäqñqä eqiyätinä, anjä häñä hea ique-ique pmeqeu matñqenqä yänjä qñganñä. Si tqä quuvqä heqiyqenqä, ämaqä kuapänänjä

iuqä hiñuä iqi awä tquangñäñga, Goti Hanjuwä Iqu, si anä häñä hea ique-ique pmeqä iu matñänqenqe, atäunüä ae ätekqe.

¹³⁻¹⁴ Goti nätmätqä eeqänänjä iu Häñä-pmeqä-vqä Iqueätä, itaŋga Jisasi Kraisi, Pondisi Pailoti iqueä hiñuä iqi yänänäqñqä ätqäuä, kukñuä zä maeqä, awä qäyunä ätkqä Iqueätä, hiñuä iqiñi, nyi si tiñä ätätnä isñqä äktqä. “Nyi kukñuä eeqänänjä ämetñqä iunji, ‘suqä quvqä hui miqä-qunä iunä qänakñäñi, hea neqä naqä Jisasi Kraisi Iqu aŋgumä äpätqänqanqä iqämqänä,’ ätätnä, kukñuä guä mäsaueyä” äktqä. ¹⁵ Jisasi Iqu aŋgumäñi, Goti Hanjuwä Iqu ätätä ekqä du ätnänäqñi iñga timäuniqe. Goti Hanjuwä Iqu Yänänäqñqä Naqänänjä-tänjä-qu eä, itaŋga nätmätqä eeqänänjä iunji äñguänänjä inä Miqä-qu eä. Iqu añä-himqä miqä eeqänänjä iquauqä Ämiqä-qu eä, ämaqä naqä äpmeñuwä iquauqä Naqä-qu eä. ¹⁶ Iqu Iqueqä-kiuäñi mapäkoñqä eä, Iqu we-huñqä aañä naqänänjä iqi äpme, itaŋga ne Iqu-tänjä qäqiqñi mäwqä pa enju. Iqueñi, ämaqe hiñuä mäquñquä pa ipnä. Iqueqä yänänäqñqä naqänänjä, qäpu maeqä yätqe. Inji ne hea ique-iqueñi, Iqueä yoqenä haqä maeqe. Ii naqä-qakuä eä, qäyä äpmetänä.

Kukñuä ämaqä mbqä kuapä-tänjä iquauñqä

¹⁷ Ämaqä mbqä kuapä-tänjä iqua, qu suqä tiñä du iqäpñqä mañä tutñqä äktqä. Qu, “Ne naqä äpmeñunä” kñuä ämepu, yoqä haqä ämamänäpu, nätmätqä qui imäknäniqä dunqä, “Iutañi ne quami, äñguänänjä pmeniqueqä”

kɲuä iinji, mämeqä pa ipɲqe. Oee! Inäqe qu iinjä pmapnuwängqä etanɟutqe, kɲui Goti Hanjuwä Iquenyqänä indqängpɲqe. Ne quamä änguänänä pmeniqunqe, Iqu nätmatqä eeqänänäni änätapänä. ¹⁸ Qu suqä änguä duɲi qänaknä ipu, ämaqä nätmatqängqä äwa itqätanɟuwä iunji, yätamäkqä vqäpɲqe. Qu kɲuä tii indqämbɲqe. “Nätmatqä änguänänäni, ɲqä mbqä manä. Nyi suqä ämaqenqä änyinyätä, yätamäkqä vqä iquvi.” ¹⁹ Qu iinjä ipu äpmeɲuwi, nätmatqä änguänänäni qänaknda yätamäkqä väniqe, ämapnä. Iinjä dutaɲi, qu quami, aanä änguänänä du pmepnuwi.

Kukɲuä yäpaki

²⁰ Timoti iquki, nätmatqä eeqänänä Goti Hanjuwä Iqu äktapqäqe, qui imäkɲqängqä, änguänänä mi. Ämaqe, qu maɲɲqä epu, kukɲui, Goti Hanjuwä Iqueä naqä-qakui hma etaɲgi, hiɲgi qämä-qämä ipu ätätqänjuwiɲqe, “Tä qeyqä” ätäpu, tqanɟuwä duɲi, qätä mäwiyqä pa iqätnä. ²¹ Ämaqä hɲqua näqɲqä iinjä epu, suqä quuvqä naqä-qakuänänä heqiyqä duɲi ävquatämäutqängä.

Inji Goti Hanjuwä Iqu, Iqueqä qeqä imänqeuta hiɲgi etapquä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 5 May 2021

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac